

Renato Podbersič ml.

Dr. znanosti, znanstveni sodelavec,
Študijski center za narodno spravo, Tivolska 42, SI – 1000 Ljubljana
e-naslov: renato.podbersic@guest.arnes.si

MSGR. IVAN ROJEC IN GORIŠKI BEGUNCI MED PRVO SVETOVNO VOJNO

1 O IVANU ROJCU

Msgr. Ivan Rojec se je rodil 26. marca 1866 pri Sv. Justu v Trstu. Njegov oče Franc je bil uslužbenec tržaškega Loyda, kovač in mehanik, mati pa Katarina Bortulin. Kmalu po njegovem rojstvu se je družina preselila v Sovodnje ob Soči, očetov rojstni kraj, kjer je Ivan preživel mladost in obiskoval osnovno šolo. Že takrat je pokazal svojo nadarjenost. Šolanje je nadaljeval v Gorici, kjer je opravil malo semenišče in pozneje obiskoval Centralno bogoslovno semenišče. Nanj je precej vplival bogoslovni profesor dr. Anton Mahnič, poznejši škof na otoku Krku. Posvečenje je Ivan Rojec prejel 8. septembra 1890 v Gorici, službovati pa je začel kot kaplan v Solkanu. Poleg pastoralne službe je deloval tudi v gospodarstvu, v socialni in v prosveti. 14. marca 1894 je postal biljenski kurat s podružnicama Bukovico in Orehovljami. Z velikim trdom je leta 1898 ustanovil Zadružno opekarno Bilje, pozneje tudi posojilnico, hkrati pa je vzgajal delavce k zadružni zavesti. Zgradil in uspešno uredil je nadškofijsko opekarno na Dombravi pri Prvačini. V Biljah je oskrbel posojilnico, ki je marsikateremu domačinu pomagala v stiski.¹

Ko je prišel 14. marca 1907 za župnika v Miren, je tudi tam čutil veliko potrebo, da bi združil mirenske in okoliške čevljarje, ki so do takrat životarili in bili izkoriščani. Z velikim trdom in tveganjem je ustanovil Čevljarsko zadrugo v Mirnu. Dal je zgraditi ustrezna poslopja in jo strojno opremil, s čimer si je nakopal tudi dolgove. Ker je imela tovarna uspešno vodstvo in dobre čevljarje, je zaposlitev narasla od sto na 250 do 300 delavcev. Dnevno so izdelali 700 parov

¹ Nadškofijski arhiv v Gorici – Archivio della Curia Arcivescovile di Gorizia (dalje ACAG), fond Sacerdoti, busta 83; Primorski slovenski biografski leksikon (PSBL), 13. snopič, Gorica 1987, str. 218–219; Josip Abram, Mons. Ivan Rojec, v: *Koledar Goriške Mohorjeve družbe za leto 1930*, Gorica 1929, str. 127–129.

čevljev. Izdelovali so razne čevlje za trgovine in avstro-ogrsko armado, tako so v tistih letih postali ena največjih tovrstnih tovarn v Avstro-Ogrski. Nemškutarji so župnika Rojca zaradi njegove vsestranske ustvarjalnosti zasmehljivo imenovali »Schusterpfarrer« (čevljarski župnik). Njemu gre tudi zasluga, da so na Mirenski grad leta 1913 prišli lazaristi (Misijonska družba).²

Ivan Rojec je bil osebni prijatelj dr. Janeza E. Kreka, vodilnega predstavnika krščansko-socialnega gibanja na Slovenskem. Tudi v Mirnu je Rojec aktivno deloval na socialno-gospodarskem in političnem področju, kjer se je priključil delovanju t. i. »mladostrujarjev« znotraj goriškega dela Vseslovenske ljudske stranke. Na deželnih volitvah leta 1913 so zmagali furlanski krščanski socialci, ki so prejeli kar devet mandatov od skupno 30 in tako število prejšnjih mandatov povečali za tri. Še štiri mandate so dodali slovenski katoliški poslanci. Slovensko katoliško politično gibanje na Goriškem se je sicer v letih pred prvo svetovno vojno delilo na dve struji; na tako imenovane »starostrujarje«, ki jih je poosebljal duhovnik, politik in profesor dr. Anton Gregorčič, in tako imenovane »mladostrujarje« ali krščanske socialce, kjer so delovali mlajši duhovniki, kot brata Josip in Andrej Pavlica ter Ivan Rojec. Slednji so v Gorici izdajali tudi svoj časopis *Novi čas*. Volitve leta 1913 so prinesle tudi novo razdelitev moči znotraj slovenskega katoliškega tabora na Goriškem. Iz stare garniture je bil izvoljen le dr. Anton Gregorčič, medtem ko so dobili krščanski socialci tri mandate. V deželni zbor so bili izvoljeni mirenski župnik Ivan Rojec, državni poslanec Josip Fon in župan Franc Grgič iz Velikega dola na Krasu.³

2 PRIHOD V TOLMIN

Delovanje Ivana Rojca je postalo še pomembnejše med prvo svetovno vojno. Zdi se, da mu je goriški nadškof Frančišek B. Sedej⁴ zelo zaupal, zato ga je februarja 1915 imenoval za tolminskega dekana. S težkim srcem in veliko žalostjo domačinov iz Mirna in okolice je Ivan Rojec 18. aprila 1915 zapustil mirensko župnijo in odšel v Tolmin, kjer je nasledil dotedanjega dekana Jožefa Kraglja.⁵ V Tolminu so ga tisto nedeljo lepo sprejeli: tolminski okrajni glavar, uradništvo, učitelji z učenci, avstro-ogrski častniki in velika množica ljudstva.⁶

² Prav tam.

³ Andrej Gabršček, *Goriški Slovenci*, II. knjiga, samozaložba, Ljubljana 1934, str. 293; 422–424; Renato Podbersič, *Katoliška cerkev na Goriškem med prvo svetovno vojno*, magistrska naloga, Ljubljana, 2004, str. 12 (dalje: Podbersič, *Katoliška cerkev na Goriškem med prvo svetovno vojno*).

⁴ Goriški nadškof Frančišek Borgia Sedej, rojen 10. oktobra 1854 v Cerknem, mašniško posvečenje je prejel leta 1877, leta 1884 je na Dunaju doktoriral iz teologije. Leta 1906 je postal deseti goriški nadškof. Poleti 1915 se je umaknil iz Gorice, večino begunstva je preživel v samostanu v Stični. Sredi marca 1918 se je vrnil v Gorico. Po vojni je kljub fašističnim pritiskom deloval v dobro vseh svojih vernikov. Umrli je 28. novembra 1931 v Gorici, pokopan je na Sv. Gori. Prim. *PSB*), 14. snopič, Gorica 1988, str. 319–323.

⁵ Jožef Kragelj, rojen leta 1845 v Volčah, posvečen leta 1868 v Gorici. Od aprila 1877 do oktobra 1914 župnik in dekan v Tolminu. Umrli je kot begunec v Ljubljani, 16. avgusta 1917. Prim. *PSBL*, 8. snopič, Gorica 1982, str. 166–167.

⁶ Župnijski arhiv Tolmin, Župnijska kronika 1914–1922, leto 1915.

Tam ga je kmalu zajel italijanski vstop v prvo svetovno vojno (23. maj 1915) in odprtje soške fronte. Avstro-ogrsko vojska se je odločila tolminsko mostišče iz strateških razlogov braniti za vsako ceno. Še nekaj časa je dekan Rojec vztrajal v okoliških vaseh, da je pomagal ljudstvu v stiski. Leta 1916 je po nekajkrat na teden hodil iz Zadlaza v Tolmin maševat v kapelico sv. Antona, ki se je nahajala komaj streljaj od strelskih jarkov. Po maši je dekan Rojec v tej kapelici zbiral otroke in jih poučeval verouk. Hkrati je posredoval pri vojaškem poveljstvu, da ni izganjalo domačinov iz tistih krajev, ki niso bili neposredno ogroženi. Tako vasi po tolminskih grapah sploh niso bile izpraznjene in so ljudje smeli ostati doma.⁷

Dekan Rojec je poskrbel za odhod v begunstvo iz ogroženih krajev, posredoval pri oblasteh, tolažil in spovedoval umirajoče vojake in pozneje tudi sam odšel v begunstvo. Maja 1915 je pomagal tudi pri preselitvi mirenske čevlarske zadruge, ki so jo oblasti zaradi vstopa Italije v vojno preselile v Nazarje v Savinjski dolini, kjer je nadaljevala z delom. V prvem letu vojne so namreč izdelali že 30.000 parov čevljev in tako postali pomemben dobavitelj vojaške opreme. Med vojno je večkrat obiskal Mirence in Orehovce, ki so bili tam v begunstvu. Več kot tristo delavcev je namreč nadaljevalo z izdelovanjem čevljev za avstrijsko vojsko.⁸

Sicer je bila župnija Tolmin med soško fronto razdeljena na dva dela: na Ljubinj pri sv. Mihaelu, kjer je iz varnejšega zaledja župnijo oskrboval dekan Rojec, ter na Zadlaz-Čadrg, kjer je bila leta 1916 zgrajena začasna lesena cerkev Srca Jezusovega, postavljena na »Modrjanovem« travniku, to je na manjši ravnici na strateško varnem mestu. Pri Mohovih v Zadlazu-Čadrgu, v najbližji sosednji hiši, je stanoval II. kaplan Štefan Podbršček, ki je skrbel za drugo polovico župnije in preostale domačine. To zasilno cerkev je blagoslovil dekan Rojec, blagoslova na veliko noč 1916 pa se je udeležil tudi prestolonaslednik in poznejši cesar Karel Habsburški. Na oltarju v tej cerkvi je stala podoba Srca Jezusovega, ki jo danes hranijo v istoimenski kapeli nad zakristijo župnijske cerkve v Tolminu. Od nekdanje cerkvene opreme iz te zasilne cerkve se je ohranilo nekaj predmetov, kot so leseni svečniki in zakristijski zvonček, narejen iz kape granate. Začasni sedež župnije Tolmin je ostal do leta 1917 pri Mohovih, kjer je najprej bival dekan Rojec. Ob pomanjkanju vojaških kuratov je pogosto nudil duhovno oskrbo avstro-ogrskim vojakom v Tolminu in okolici. Ob koncu decembra 1916 se je preselil na Ljubinj, na njegovo mesto v Zadlazu pa je jeseni 1916 prišel kaplan Štefan Podbršček, ki je tam ostal do konca leta 1917.⁹

⁷ Abram, *Mons. Ivan Rojec*, str. 129.

⁸ Gabršček, *Goriški Slovenci*, str. 508; Abram, *Mons. Ivan Rojec*, str. 129; Camillo Pavan, *Grande Guerra e popolazione civile – Caporetto*, 1. knjiga, Treviso 1997, str. 260.

⁹ Silvester Gabršček, *Župnija Marijinega vnebovzetja Tolmin*, Ljubljana/Tolmin 2005, str. 40–46.

Dekan msgr. Rojec je veliko potoval po državi, saj ga je nadškof Sedej imenoval za komisarja za begunce in jih je zato redno obiskoval po različnih taboriščih v notranjosti monarhije. Dekan Rojec je bil zelo preudaren, zato je pravočasno umaknil na Bled ves cerkveni arhiv in cerkveno posodje ter druge dragocenosti in jih tako rešil uničenja.¹⁰

3 ZAČETEK VOJNE IN POJAV BEGUNCEV

Ob začetku sovražnosti na jugozahodni državni meji in z vzpostavitvijo soške fronte se je življenje v avstrijski deželi Goriško-Gradiščanski dramatično spremenilo. Dežela se je znašla sredi vojnih spopadov. Goriško deželno glavarstvo, na čelu z dr. Luigijem Faiduttijem,¹¹ se je že junija 1915 preselilo na Dunaj. Tam je bil 12. julija 1915 ustanovljen poseben Pomožni odbor za begunce z juga (nem. *Hilfskomitee für die Flüchtlinge aus dem Süden*). Dejansko je odbor deloval že od konca junija 1915, čeprav brez formalnega pokritja. V njem so imeli goriški duhovniki pomembno besedo, zlasti deželni glavar in podpredsednik odbora dr. Faidutti. Nekakšno častno predsedovanje omenjenemu odboru je prevzela nadvojvodinja Marija Jožefa Habsburška (1867–1944), sicer žena Ota Franca Jožefa, nečaka habsburškega cesarja Franca Jožefa I., ki se je po moževi smrti leta 1906 v glavnem ukvarjala z dobrodelnimi dejavnostmi. Glavni predsednik odbora je postal nekdanji avstrijski ministrski predsednik Max Vladimir von Beck (1854–1943), podpredsednika odbora pa goriški glavar dr. Faidutti in baron Mersi, načelnik deželnega kmetijskega odbora iz Trenta na Tirolskem. V razširjeni sestavi odbora je bilo sicer čez tristo članov z različnih področij, ki so imeli zgolj reprezentančno vlogo. Odbor je vodil in usmerjal Urad predsedstva, sestavljen iz že prej omenjenih članov. Odbor je v času delovanja izdajal letno publikacijo *Tätigkeits-Bericht*. Prva je izšla leta 1916, druga 1917, zadnja pa že po koncu vojne leta 1919, z naslovom *Schluss-Bericht*. Vse so izšle na Dunaju. Odbor je posebno pozornost namenil odposlancem, bilo jih je okrog petnajst, ki so bili poslani, da občasno obiščejo po monarhiji razpršene begunce. Njihova naloga je bila spremljanje potreb in težav beguncev ter vzpostavljanje stikov z

¹⁰ Prav tam; Župnijski arhiv Tolmin, Župnijska kronika 1914–1922, leto 1915.

¹¹ Luigi Faidutti, rojen leta 1861 na Škrutovem v Beneški Sloveniji, mašniško posvečenje je prejel leta 1884, na Dunaju je leta 1888 doktoriral iz teologije. Bil je profesor, deželni glavar, državni in deželni poslanec ter voditelj furlanske Katoliške ljudske stranke. Veliko je naredil za izboljšanje položaja revnega kmečkega prebivalstva v Furlaniji, predvsem z ustanavljanjem mreže zadrug in posojilnic. Nasprotniki so ga obtoževali avstrijakantstva in vdanosti monarhiji ter cesarju. Po vojni je Faidutti deloval v diplomatski službi Svetega sedeža kot odposlanec v Litvi. Umrli je 18. decembra 1931, pokopan je v Kaunasu, Litva. Prim. *PSBL*, 4. snopič, Gorica 1977, str. 341–343; *Necrologium Sacerdotum Archidiecesis Goritiensis 1900–2013*, Gradisca d'Isonzo 2013, str. 385.

državnimi in lokalnimi oblastmi. Goriški duhovniki so zaradi izobrazbe in poznavanja jezikov odigrali pomembno vlogo pri posredovanjih.¹²

Civilno prebivalstvo, predvsem iz Avstrijske Furlanije, Brd in okolice Tržiča (Monfalcone) je bilo evakuirano ob koncu maja in v začetku junija 1915. Med temi begunci so bili tudi Slovenci. Nekateri so ostali v slovenskih deželah, veliko jih je šlo skozi prehodno taborišče Wagna pri Lipnici na Štajerskem, od koder so jih razposlali po notranjosti monarhije, največ na Ogrsko. Državne, predvsem pa cerkvene oblasti so se zavedale pomena duhovne oskrbe v vojnem času. Vendar je Goriška, kar se tiče organizacije široko razvejane mreže, ki bi nudila duhovno oskrbo ljudem v vojnem času, zaostajala za južno Tirolsko, kjer je domove zaradi vojne zapustilo več kot 70.000 beguncev. Škof v Trentu (Trident), msgr. Celestino Endrici, je že 25. maja 1915 imenoval škofijskega odposlanca za dušnopastirsko delo med tridentinskimi begunci. To je postal duhovnik Germano Dalpiaz. Slednji je že sredi julija 1915 izčrpno poročal o stanju in potrebah za delo med begunci. Na žalost je goriška nadškofija s tovrstnim posredovanjem krepko zamujala.¹³

4 DEKAN ROJEC POSTANE ŠKOFIJSKI DELEGAT ZA BEGUNCE

Wagna pri Lipnici, Bruck na Litvi, Gmünd in Steinklamm so bila najpogostejša imena, ki so od začetka vojne z Italijo naprej krožila med slovenskimi begunci iz Goriške. Kdor ni imel dovolj denarja, da bi si lahko zagotovil bivanje ali priskrbel delo v mestu ali na podeželju, niti ni imel sorodnikov ali znancev, ki bi v slovenskih deželah poskrbeli zanj, je bil poslan v eno izmed teh taborišč. Za duhovno oskrbo goriških beguncev, med katerimi so v začetku prevladovali Furlani in Italijani, se je zavzel dr. Luigi Faidutti, goriški deželni glavar. Za svoje požrtvovalno početje sicer ni imel formalnega imenovanja od goriškega nadškofa. Šele 15. novembra 1915 je nadškof Sedej uradno imenoval tolminskega dekana Ivana Rojca za svojega delegata oziroma komisarja na dušnopastirskem področju med slovenskimi begunci. Dekan Rojec je istočasno postal Faiduttijev namestnik pri skrbi za italijanske in furlanske begunce. Nadškof Sedej je imenovanje usklajeval z državnim ministrstvom za notranje zadeve, ki je sicer imelo na skrbi begunska vprašanja. Ministrstvo je 11. februarja 1916 v dogovoru s krajevnimi škofi izdalo odlok, s katerim je dekana Rojca imenovalo za edinega škofijskega delegata pri skrbi za begunce. Njegovo imenovanje je veljalo

¹² *Slovenski begunski koledar za leto 1917*, Izdal in založil dr. Luigi Faidutti, goriško-gradiščanski deželni glavar, Katoliška tiskarna v Ljubljani 1917, str. 116–121; Paolo Malni, *Evacuati e fuggiaschi dal fronte dell'Isonzo. I profughi della Grande Guerra in Austria e in Italia, v: »Un esilio che non ha pari« (1914–1918). Profughi, internati ed emigrati di Trieste, dell'Isonzo e dell'Istria* (ur. F. Cecotti), Gorica 2001, str. 148.

¹³ Paolo Malni, *Tra internamento e profuganza, v: L'Arcidiocesi di Gorizia* (ur. J. Vetrih), Grafica Goriziana, Gorica 2002, str. 458 (dalje: Malni, *Tra internamento e profuganza*); Lorenzo Dalponte, *1915–1918, il clero dei profughi trentini*, Trento 1996, str. 44–52. Podbersič, *Katoliška cerkev na Goriškem med prvo svetovno vojno*, str. 55–56; Pavan, *Grande Guerra e popolazione civile*, str. 260.

za goriško nadškofijo in škofijo Poreč-Pulj.¹⁴ Slednja sicer ni bila neposredno vpletena v vojne spopade, vendar so avstro-ogrske oblasti v Istri vseeno evakuirale civilno prebivalstvo iz obalnih mest. Šlo je za strateški poseg, med drugim so se bali italijanskega izkrcanja v Istri.¹⁵ O teh beguncih je dekan Rojec zapisal: »Imam v oskrbi tudi dušno pastirstvo iz Poreške škofije kot komisar – tudi tu vsak dan pisma, tožbe, jok in stok!«¹⁶

V dolgem zapisu, ki ga je kmalu po imenovanju objavil *Slovenec*, je dekan Rojec že v uvodu pojasnil svoje zavzemanje za begunce: »Kot duhovnik in deželni poslanec po vojnih dogodkih najbolj prizadetega volilnega okraja goriškega smatral sem si v sveto dolžnost, da pomagam lajšati bedo nesrečnih beguncev.«¹⁷

Januarja 1916 se je dekan Rojec z dolгим poročilom v *Slovenecu* ponovno oglasil. Podrobno je opisal težko življenje goriških beguncev, raztresenih po raznih krajih: »Na mizi pred menoj leži nad 50 pisem od raznih beguncev iz Steinklamma, Brucka, Gmünda, iz Štajerskega, Kranjskega, Goriškega in Moravskega. Vsak potoži svoje gorje in svojo nesrečo ter prosi tolažbe, pomoči in podpore. Skoraj vsi lačni, potrebni gorke obleke, obuvala, odeje.« Begunci so se mu pritoževali zaradi barak, stanovanj, bolnišnic. Veliko je bilo tudi begunskih prošenj: za obleko in obutev, za drva in premog, za združevanje družin, za oprostitev vojaške službe. Med vsemi begunci pa je tlela ena sama želja: »Vsi pa, prav vsi ven iz barak, ako mogoče domu na Goriško – ali pa vsaj na Štajersko na kmete med Slovence.« Dekan Rojec je nadalje beguncem pojasnil, da ne more vsem osebno odgovoriti. Njim v pomoč pa je v istem zapisu objavil vsa navodila avstrijskega notranjega ministrstva, ki so govorila o državni podpori in o preselitvi beguncev. Rojčev prispevek se zaključil s pozivom državnim oblastem, naj goriškim beguncem omogočijo naselitev po slovenskih občinah na Štajerskem in da vsaj omilijo tedanje stroge določbe glede preselitve beguncev ter poskrbijo za izboljšanje življenja v begunskih taboriščih. Prispevek se zaključil z vznesenim Rojčevim zapisom: »Živela Avstrija, živela Goriška!«¹⁸

Dekan Rojec se je pogosto odpravil na pot med begunce, nikakor se ni obnašal kot uradnik, ki bi samo ždel v svoji pisarni. Tako je od 16. maja do 4. junija 1916 obiskoval slovenske in hrvaške begunce, razseljene po Češkem: »Kot škofijski komisar za goriške in poreške begunce izbral sem one kraje, kjer so naseljeni večinoma goriški in hrvatski begunci iz puljske okolice, da so imeli priložnost opraviti sv. velikonočno spoved ter slišati božjo besedo v domačem jeziku, in

¹⁴ ACAG, fond Arcivescovi, b. Sedej 2, pismo 15. november 1915.

¹⁵ Podbersič, *Katoliška cerkev na Goriškem med prvo svetovno vojno*, str. 56.

¹⁶ ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 3, pismo 26. januar 1916.

¹⁷ *Slovenec*, 30. 11. 1915, str. 1.

¹⁸ *Slovenec*, 20. 1. 1916, str. 1.

kamor ni prišel še noben Slovenec ali Hrvat kot delegat obiskat te nesrečneže.«¹⁹ Nikakor ni šlo samo za zaupano mu nalogo, ampak je pokazal tudi empatijo do beguncev in jim vlival pogum: »Vsem predragim beguncem in znancem prijateljski pozdrav, Bog Vas živi in ohrani!«²⁰

Kakor je v svojih spominih zapisal liberalni goriški politik Andrej Gabršček,²¹ je dekan Rojec med vojno pogosto prihajal na Dunaj, »in je tu skušal vplivati v korist svojih beguncev proti laškim mahinacijam, ki so imele pred očmi le koristi laških beguncev. Storil je veliko dobrega, ter je pomagal pozneje tudi meni v mojih prizadevanjih, kakor sem pomagal jaz njemu.«²²

Imenovanje dekana Rojca je našlo odmev tudi v tolminski župnijski kroniki: »Dekan Rojec je komisar za begunce in zato ima dolžnost jih obiskovati. Razna so begunska taborišča: Wagna, Steinklamm, Lipnica. Najvažnejše taborišče je v Brucku a. d. Leithe, dobro urejeno in oskrbljeno. V 22. barakah, vsaka ima 20 sob, prebiva okrog 5000 primorskih beguncev.«²³

Vendar je bilo uradno imenovanje dekana Rojca za begunskega komisarja bolj kratkega veka, čeprav je nadškof Sedej očitno cenil njegovo delo. Sredi maja 1916 je bil dekan Rojec znova poklican v Tolmin, da bi skrbel za dobrih tisoč še preostalih vernikov, ki so ostali na svojih domovih. Večina tolminskega civilnega prebivalstva se je namreč že odselila ali so jih evakuirale avstro-ogrske vojaške oblasti. V času Rojčeve odsotnosti je pastoralno to ozemlje pokrival tolminski župnijski upravitelj Alojzij Makuz.²⁴ Ta Sedejeva poteza se zdi dokaj nelogična, glede na zahtevne naloge, ki jih je Rojec opravljal, in glede na težave, ki so vodile do njegovega dokončnega imenovanja za vodjo dušnega pastirstva med begunci. Lahko sklepamo, da je k Rojčevi zamenjavi prispevalo več nerešenih zadev, ki so izvirale iz težavnosti komuniciranja med Sedejem, notranjim ministrstvom in dekanom Rojcem. Nadškof je bil nezadovoljen predvsem z namestitvijo in vlogo duhovnikov v begunskih taboriščih Bruck na Litvi in Steinklamm. Zdi se, da je imel Rojec, za razliko od tridentinskega kolega Dalpiazza, premalo končne besede in tudi birokratski postopki so oteževali rešitve. Nadškof Sedej je 15. maja 1916 na notranje ministrstvo celo naslovil nekakšno slabo prikrito grožnjo, da je Rojčevo delo posrednika med ministrstvom in nadškofom nepotrebno, če ne pride do reševanja problemov. Z ministrstva so

¹⁹ Slovenec, 4. 9. 1916, str. 1.

²⁰ Prav tam.

²¹ Andrej Gabršček (1864–1938), goriški založnik, politik in publicist. Ob vstopu Italije v vojno so ga avstro-ogrske oblasti internirale, po izpustitvi aprila 1917 je živel na Dunaju, kjer je deloval tudi pri reševanju begunske problematike. Prim. *PSBL*, 5. snopič, Gorica 1978, str. 404–407.

²² Gabršček, *Goriški Slovenci*, str. 508.

²³ Župnijski arhiv Tolmin, Župnijska kronika 1914–1922, leto 1916.

²⁴ Alojzij Makuz oz. Makuc, rojen leta 1884 v Gorici, mašniško posvečenje prejel 1908. Umrli kot kurat na Ligu (Marijino Celje), 13. marca 1957. Prim. *Necrologium Sacerdotum*, str. 90.

si seveda prizadevali ohladiti Sedejevo jezo, toda ni kaj dosti pomagalo. Kot kažejo ohranjeni dokumenti, je hotel imeti nadškof Sedej glede cerkvenih zadev končno besedo, notranje ministrstvo je v imenu državnih oblasti uveljavljalo svojo voljo, kratko je potegnil dekan Rojec kot posrednik.²⁵

Vso zapletenost položaja nazorno pokažeta dve pismi, ki ju je dekan Rojec z Dunaja poslal goriškemu nadškofu Sedeju, ki je od decembra 1915 bival v cistercijskem samostanu v Stični. Prvo pismo je datirano 26. januarja 1916. V njem se dekan Rojec pritožuje nad lastnim brezdeljem in občutki nekoristnosti, medtem ko so se dogodki v Tolminu zaradi vojne zaostrovali, tamkajšnji kaplan Makuz pa naj bi bil zasut z delom. Poleg tega so se dekanu Rojcu smilili tisti goriški duhovniki, ki so že delovali med begunci. Zanje naj bi se na Dunaju sploh ne zmenili. Hkrati Rojec nadškofu Sedeju v pismu svetuje: »Zato pa, prevzvišeni, ne silite nobenega duhovnika nikamor več. Oni gospodje, ki so vže tu naj delajo kakor morejo – a novih ne več, da ne bodo vso krivdo na Vas zvrčali! Tudi nič obljubovati!« Dekan Rojec je na notranjem in prosvetnem ministrstvu večkrat posredoval, da bi zagotovil plače duhovnikom-beguncem. Pismo nadškofu je zaključil s pomenljivimi besedami: »Boljše bi bilo za me, da bi bil ostal v Tolminu! Vendar pa me tolaži zavest, da delam za blagor ljudstva, za blagor vernikov goriške škofije več nego vsi drugi slovenski državni in deželni poslanci in več nego vsi duhovniki na bojni črti, ker ne morejo delovati.«²⁶

Konec januarja 1916 je bilo po severnih avstrijskih deželah raztresenih že več kot 7.000 slovenskih beguncev iz goriške nadškofije in zanje so skrbeli štirje duhovniki. Od tega je bilo okoli 5.000 Slovencev v taborišču Bruck na Litvi, ki so jih duhovno oskrbovali kanalski dekan Anton Berlot, Ciril Vuga, kurat iz Podgore, in tolminski kaplan Franc Černigoj. V taborišču Steinklamm je bilo okrog 1.500 slovenskih beguncev, zanje je skrbel Josip Kos, vikar iz Brestovice. Nekaj sto slovenskih beguncev je bilo raztresenih po Češkem in Moravskem. Najboljšo duhovno oskrbo so uživali begunci v taboriščih, ker so vsa imela tudi cerkev in nameščene slovenske duhovnike, ki so beguncem nudili oskrbo v domačem jeziku. Večja težava je bila z razseljenimi begunci, ker niso razumeli nemškega jezika. Nekoliko lažje je bilo na Češkem in Moravskem, kjer so se tamkajšnji duhovniki za silo naučili slovenskega jezika, da so lahko pridigali, spovedovali in učili verouk slovenske begunce. Lažje je bilo tudi slednjim, ker so se hitreje privadili češkega jezika, zlasti otroci.²⁷

Od oktobra 1915 je kot nekakšno osrednje taborišče za pregnane Slovence z območja soške fronte delovalo taborišče Bruck na Litvi, jugovzhodno od

²⁵ ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 3, Sedejevo pismo begunskemu Odboru, 27. maj 1916; Malni, *Tra internamento e profuganza*, str. 459–460.

²⁶ ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 3, pismo 26. januar 1916.

²⁷ Slovenec, 29. 1. 1916, str. 3.; Slovenec, 29. 4. 1916, str. 7.

Dunaja. Dekan Rojec si je zelo prizadeval, da bi tja prišli vsi slovenski begunci, predvsem tisti iz taborišča Steinklamm v Dolnji Avstriji.²⁸

Drugo ohranjeno pismo je dekan Rojec z Dunaja poslal 15. maja 1916. Izraža neomajno zaupanje v nadškofa Sedeja, bolečino zaradi Rojčeve nemoči pri izvajanju zaupanih mu nalog, »razvajenost« nekaterih duhovnikov in brezbriznost državnih oblasti. Predvsem se kaže Rojčeva humanost, ljubezen do sočloveka in odločnost pri njegovi skrbi za begunce in sobrate duhovnike. Rojec se čuti nemočnega, ko gleda človeško trpljenje. Nadškofu Sedeju je predlagal konkretno postopanje pri duhovni oskrbi goriških beguncev: »Dalje se kaže potreba temeljito spremeniti in preurediti dušno pastirstvo izven barak. Do sedaj so duhovniki skrbeli samo za vernike svoje škofije ter se niso za druge nič brigali. Tridentinci so skrbeli samo za svoje /.../ Da bodo vsi begunci imeli svojega priznanega dušnega pastirja je treba, da Tridentinci, Goričani in Porečani skupno preuredimo okoliše za begunce; Slovenci in Hrvati naj imajo skupnega duhovnika – a kjer ni slovenskih in hrvatskih duhovnikov moramo naprositi češke, da se priuče vsaj za silo slovenskemu ali hrvaškemu jeziku, jim določiti odškodnino in jim izročiti dušno pastirstvo naših ljudi.«²⁹

Svojo skrb in odločnost, brez pretiranega spoštovanja do nadškofa Sedeja, pokaže v zaključku tega pisma: »ČČ. gg. Krivec in Zdravlič hodita po Vašem ukazu okoli Dunaja k beguncem ter tolčeta črno mizerijo – ste jima li poslali prevzvišeni kaj denarja?«³⁰ Šlo je za lazarista Vinka Krivca in Janeza Krstnika Zdravliča, ki sta prej delovala na Mirenskem gradu, aprila 1916 pa sta bila poslana, da opravita misijon med begunci.³¹

Z razseljenimi begunci so duhovniki komunicirali predvsem preko časopisa, kjer je pomembno vlogo odigral ljubljanski *Slovenec*. Vrstili so se pozivi, naj begunci sporočijo svoj naslov, predvsem pred večjimi verskimi prazniki. Sredi februarja 1916 je dekan Rojec, ki se je podpisal kot »nadšk. komisar za goriške begunce«, objavil poziv, naj se javijo slovenski begunci, ki nimajo redne duhovne oskrbe in še niso sporočili svojega novega bivališča. Dekan Rojec je bil pripravljen poslati duhovnike »v imenu prevzvišenega nadpastirja goriškega«, da obiščejo te begunce, da bi lahko velikonočno spoved opravili v domačem jeziku.³²

²⁸ Prav tam.

²⁹ ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 3, pismo 15. maj 1916.

³⁰ Prav tam.

³¹ Vili Prinčič, *V Brucku taborišču... 1915–1918*, ZTT–EST, Trst 2015, str. 82.

³² *Slovenec*, 16. 2. 1916, str. 2.

5 IMENOVANJE JE PREKLICANO

Težave glede dušnega pastirstva med begunci so se zaostrovale ob nepravem času, tik pred padcem Gorice avgusta 1916 in velikim (slovenskim) begunskim valom. Nadškof Sedej je sicer 12. junija 1916 predlagal, da bi dekana Rojca pri skrbi za begunce zamenjal deželni glavar dr. Luigi Faidutti. Slednji ni bil dobro zapisan pri državnih oblasteh, ker je hotel v imenu goriškega deželnega odbora poleti 1915 postaviti begunsko vprašanje pod svojo odgovornost in skrb. Tukaj je trčil na interese državnega notranjega ministrstva. Dr. Luigi Faidutti je nadškofu Sedeju v pismu 20. julija 1916 sporočil, da imajo skoraj vsi člani Pomožnega odbora za begunce še dodatne zadolžitve. Poudaril je potrebo, da je škofov odposlanec oziroma delegat za begunce tudi član Odbora, ker se srečuje z begunci in tako pozna njihove probleme in potrebe. Končno se je Sedej odločil, da bo sam prevzel skrb za begunce, nastanjene v taboriščih in razseljene po monarhiji. Na koncu je tudi notranje ministrstvo pristalo na Sedejev predlog, čeprav je želelo, da bi prišlo do imenovanja enotnega delegata za goriško nadškofijo in škofijo Poreč-Pulj, torej je bilo govora o vlogi, ki jo je nekdam opravljal dekan Rojec. Sedejeva odločitev se je pozneje izkazala za napačno, predvsem zaradi težavnega komuniciranja med njim v Stični in ministrstvom na Dunaju.³³ Medtem je poreško-puljski škof dr. Trifun Pederzulli imenoval lastnega delegata, ki je prevzel skrb za begunce iz Istre. To je postal msgr. Josip Ujčić, poznejši beograjski nadškof.³⁴

Največji slovenski begunski val je sledil zasedbi Gorice avgusta 1916. Okrog 50.000 beguncev je ostalo na slovenskem etničnem ozemlju, največ na Kranjskem in spodnjem Štajerskem. Ostali so našli zatočišče v begunskih taboriščih, največ v Spodnji Avstriji. Najbolj »slovensko« je bilo taborišče Bruck na Litvi, sledila sta mu Steinklamm pri St. Pöltnu in Gmünd na češki meji. Nekaj slovenskih beguncev je bilo tudi v taborišču Wagna pri Lipnici na Štajerskem, toda zanje je bilo to bivanje bolj prehodnega tipa. V njem so namreč prevladovali italijanski in furlanski begunci. Veliko slovenskih beguncev je našlo zatočišče na Češkem in Moravskem, kjer so nastale prave strnjene slovenske begunske kolonije.³⁵

Tudi nadškof Sedej je med vojno neutrudno skrbel za vse pomoči potrebne, še posebej ga je prizadela usoda številnih goriških beguncev. Zanje se je prav posebej zanimal, jih obiskoval v begunskih taboriščih in jim priskrbel duhovno oskrbo. Na pot po taboriščih se je odpravil jeseni 1916: »Goriški nadškof

³³ Malni, *Tra internamento e profuganza*, str. 460–461.

³⁴ Josip Ujčić, rojen leta 1880 v Starem Pazinu, Istra, mašniško posvečenje je prejel leta 1902. Umrli je kot beograjski nadškof 24. marca 1964. Prim. *PSBL*, 16. snopič, Gorica 1990, str. 108–109.

³⁵ Hilfskomitee für die Flüchtlinge aus dem Süden, *Tätigkeits-Bericht*, Dunaj 1916, str. 29–30; Hilfskomitee für die Flüchtlinge aus dem Süden, *Zweiter Tätigkeits-Bericht*, Dunaj 1917, str. 107.

dr. Sedej je te dni obiskal begunske tabore v Wagni, Brucku in Steinklammu. Oglasil se je tudi med begunci v Gradcu.³⁶ Bil je tudi član Pomožnega odbora za begunce z juga, nase je poleti 1916 prevzel skrb za organizacijo pastoralne dejavnosti med begunci.³⁷

Po veliki begunski tragediji sredi poletja 1916 je izšel v *Slovincu* Rojčev članek pod naslovom »Goriški begunci«, ki ga je očitno napisal duhovnik z bogatimi izkušnjami pri begunski problematiki. Pravzaprav gre za navodila v štirih točkah, kako naj se begunci obnašajo in kam obrnejo, posebna točka je namenjena duhovnikom-beguncem:

»Da se prepričam osebno o sedanji in prihodnji usodi goriških beguncev, zatekel sem se za par dni na Dunaj ter poročam v kratkem naslednje /.../ Vlč. gg. duhovnikom iz izpraznjenih krajev nujno svetujem, naj se obrnejo do prevzv. nadpastirja, da začno hitro izvrševati dušno pastirstvo v novih begunskih naselbinah ter so nesrečnim beguncem v podporo, v tolažbo, v nasvete. V tem oziru zasluži javno pohvalo gospod župan renški Stepančič, ki sam osebno naseljuje svoje občane po raznih krajih v Brucku ter zanje vsestransko skrbi. Za osrednji odbor na Dunaju so potrebni tudi trije slovenski duhovniki kot uradniki in delegati.

Vsi oni begunci, ki so že v novih naselbinah ali barakah, ne morejo kar tako lahko nazaj, ampak morajo dobiti za to posebno dovoljenje od deželne vlade in držati se predpisov za potovanje na Štajersko ali Kranjsko. Dovoljenje dobiti pa je težko ter je treba čakati po par mesecev«.³⁸

Tudi država je očitno znala ceniti delo duhovnikov v begunstvu. Predstavniki oblasti so se zavedali, da jim prav duhovniki pomagajo lajšati bedo in stisko beguncev. Poleg županov so bili neposredna vez med oblastjo in državljani. Zato so občasno prirejali velike slovesnosti, katerih namen je bil javno pokazati skrb duhovnikov za dobrobit državljanov. Na te dogodke so vabili tudi dekana Rojca.³⁹

Tolminski dekan Rojec je pokazal svoj socialni čut in skrb za sočloveka tudi po tem, ko ni bil več odgovoren za dušno pastirstvo med goriškimi begunci. Še naprej je bil aktiven član dunajskega »Pomožnega odbora za begunce z juga«, veliko je potoval po državi in obiskoval begunska taborišča in posamezne raztresene skupnosti, vse tja do Prage, »delil med begunce podpore in neumorno posredoval zanje na Dunaju pri ministrstvih in pri vseh mogočih oblastnijah«.⁴⁰ O svojih potovanjih med begunce je redno poročal v *Slovincu*. Tako je avgusta

³⁶ Slovenec, 5. 10. 1916, str. 5.

³⁷ Camillo Medeot, *Storie di preti Isontini internati nel 1915*, Gorica 1979, str. 23–25.

³⁸ Slovenec, 2. 9. 1916, str. 2.

³⁹ Prav tam.

⁴⁰ Goriška straža, 26. 3. 1926, str. 1–2.

1916 naslovil poziv na tiste goriške dijake, ki so zaradi vojne ostali brez možnosti šolanja. Pred začetkom novega šolskega leta jim je svetoval: »Vsi dijaki goriških srednjih šol, ki ne vedo, kje bodo nadaljevali svojo šolo, naj se oglase ter gredo v barake v Lipnico, od koder jih pošljejo potem najbrže v Bruck. Ako se oglasi sto dijakov, bodo prisiljeni v najkrajšem času otvoriti tam ali kje drugje tečaje.«⁴¹

Ob koncu poletja 1916 je dekan Rojec bralcem *Slovenca* približal življenje in bedo v nekaterih taboriščih. Tja je potoval z razlogom, »da se prepričam osebno o sedanjih in prihodnjih usodi goriških beguncev, zatekel sem se za par dni na Dunaj.«⁴²

Še naprej je skrbel za begunce in se udeleževal njihovih slovesnosti. Pogosto je odhajal v Bruck na Litvi, tam je bil tudi sredi junija 1917, ko se je udeležil sv. maše, ki jo je v leseni taboriščni cerkvi daroval deželni glavar dr. Faidutti. Nepodpisan dopisnik je sicer pohvalil deželnega glavarja in njegovo zavzemanje pri oblasteh za begunce, vendar je hkrati grajal dejstvo, da jih dotlej še noben slovenski poslanec ni obiskal v begunskih barakah, »izvzemši znanega delavnega deželnega poslanca preč. g. Rojca, ki je pa moral v svojo faro.«⁴³

Spomladi 1917 je dekan Rojec krajši čas deloval med begunci v Moritzu na Štajerskem. Po krajši vrnitvi v Tolmin se je odpravil na zdravljenje, bival je na Bledu. Po uspešnem nemško-avstrijskem prodoru pri Kobaridu se je dekan Rojec sredi decembra 1917 vrnil v porušeni Tolmin.⁴⁴

Kljub vsemu ga je še vedno zelo zanimala usoda goriških beguncev, toda nadškof Sedej ni kazal razumevanja za njegove želje, kar mu je jasno zapisal v pismu, odposlanem iz Stične jeseni 1917: »Podpisani nalaga, da prvi g. dekan tolminski najprej obišče svoji župnijo in dekanat, da se prepriča o razmerah in potrebah nastalih po osvoboditvi goriške dežele in o tem podpisanemu sporoči. Odkar g. dekan ni več stalno na Dunaju, ne more biti delegat dunajskega odbora za begunce in tega podpisani tudi pri sedanjem položaju, ko je doma toliko potrebn, ne more dovoliti, kljub ministrstvu za notranje zadeve. Šele, ako mu pozneje ostane kaj časa, sme g. dekan nekatere begunce obiskati.«⁴⁵

6 PO PRVI SVETOVNI VOJNI

Ob vkorakanju italijanske vojske na Primorsko novembra 1918 je bil dekan Rojec označen za »prijatelja Italije«, oblasti so mu štele v dobro, da je po italijanski katastrofi pri Kobaridu leto poprej pomagal številnim italijanskim vojnim ujetnikom in se zanje zavzel pri avstro-ogrskih oblasteh. Takrat je zbral njihova

⁴¹ Slovenec, 22. 8. 1916, str. 4.

⁴² Slovenec, 2. 9. 1916, str. 2.

⁴³ Slovenec, 30. 6. 1916, str. 5..

⁴⁴ Abram, Mons. Ivan Rojec, str. 129; Podbersič, *Katoliška cerkev na Goriškem med prvo svetovno vojno*, str. 99–100.

⁴⁵ Župnijski arhiv Tolmin, mapa Dekanijski akti, pismo št. 1070 z dne 2. novembra 1917.

imena in jih poslal v Vatikan, ki je poskrbel za objavo v časopisih. Vendar so se stvari kmalu spremenile, kajti dekan Rojec je zahteval spoštovanje pravic Slovencev pod Italijo ter narodno in cerkveno avtonomijo. Novim oblastnikom se je zameril tudi zaradi zavrnitve zahvalne pesmi v tolminski cerkvi ob priključitvi Primorske k Italiji. Po končani vojni je dekan Ivan Rojec vodil obnovo razdejane župnijske cerkve v Tolminu in delno porušene in poškodovane podružnične cerkve. Hkrati je kot skrbnik sklada za vojno odškodnino skrbel za obnovo številnih domačij. Slovel je kot socialno čuteč delavec in ugleden duhovnik. Bil je tudi pastoralno zelo napreden in pronicljiv. Leta 1918 je ustanovil Marijino družbo za dekleta, leta 1926 pa stanovsko pomembno »Družbo krščanskih žena«.⁴⁶

Po vojni je prejel več cerkvenih častnih nazivov in imenovanj, tako je leta 1921 postal častni kanonik goriškega stolnega kapitlja in monsignor. Dekan Ivan Rojec je umrl 2. septembra 1928 v Tolminu, zadela ga je srčna kap. Pokopan je v Tolminu. Njegov pogreb, ki ga je vodil goriški stolni kanonik msgr. Giovanni Natale Tarlao (1873–1960), je bil veličasten, zbralo se je nekaj tisoč ljudi iz Tolminske in Goriške.⁴⁷

Ob tej priliki je tednik *Goriška straža* med drugim zapisal: »Med vojno je posvetil svoje delo skrbi za begunce, katere je obiskoval po taborih, jih tolažil in podpiral. Pri oblasteh je posredoval, da se je položaj beguncev zboljšal. Drugim je pomagal kljub temu, da je bil sam v gospodarskih zadregah, ki so mu prizadejale veliko trpljenja.«⁴⁸

VIRI IN LITERATURA

Arhivski viri

Nadžkofijski arhiv v Gorici – Archivio della Curia Arcivescovile di Gorizia (ACAG)

ACAG, fond Curia, Sacerdoti, fasc. Rojec.

ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 2, pismo 15. november 1915.

ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 3, pismo 26. januar 1916.

ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 3, pismo 15. maj 1916.

ACAG, fond Arcivescovi, mapa Sedej 3, Sedejevo pismo begunskemu Odboru, 27. maj 1916.

Župnijski arhiv Tolmin (ŽA Tolmin)

ŽA Tolmin, mapa Dekanijski akti, pismo št. 1070 z dne 2. novembra 1917.

ŽA Tolmin, Župnijska kronika 1914–1922, za 1915 in 1916.

Časopisni in tiskani viri

Goriška straža 1926; 1928.

⁴⁶ Abram, Mons. Ivan Rojec, str. 129; Gabersček, Župnija Marijinega vnebovzvetja Tolmin, str. 47–48.

⁴⁷ Abram, Mons. Ivan Rojec, str. 129; PSBL, str. 218.

⁴⁸ Goriška straža, 7. 9. 1928, str. 1.

Slovenec 1915; 1916.

Literatura

- Abram, Josip, Mons. Ivan Rojec, v: *Koledar Goriške Mohorjeve družbe za leto 1930*, Gorica/Gorizia 1929, str. 127–129.
- Dalponte, Lorenzo, 1915–1918, *il clero dei profughi trentini*, Vita trentina, Trento 1996.
- Gabršček, Andrej, *Goriški Slovenci*, II. knjiga, samozaložba, Ljubljana 1934.
- Hilfskomitee für die Flüchtlinge aus dem Süden, *Tätigkeits-Bericht*, Wien/Dunaj 1916.
- Hilfskomitee für die Flüchtlinge aus dem Süden, *Zweiter Tätigkeits-Bericht*, Wien/Dunaj 1917.
- Malni, Paolo, Evacuati e fuggiaschi dal fronte dell'Isonzo. I profughi della Grande Guerra in Austria e in Italia, v: »*Un esilio che non ha pari*« (1914–1918). *Profughi, internati ed emigrati di Trieste, dell' Isontino e dell'Istria* (ur. F. Cecotti), Libreria Editrice Gorizia, Gorica/Gorizia 2001, str. 99–153.
- Malni, Paolo, Tra internamento e profuganza, v: *L' Arcidiocesi di Gorizia* (ur. J. Vetrih), Grafica Goriziana, Gorica/Gorizia 2002, str. 449–466.
- Medeot, Camillo, *Storie di preti Isontini internati nel 1915*, Iniziativa Isontina, Gorica/Gorizia 1979.
- Necrologium Sacerdotum Archidioecesis Goritiensis 1900–2013*, Gradisca d'Isonzo 2013.
- Pavan, Camillo, *Grande Guerra e popolazione civile – Caporetto*, 1. knjiga, Treviso 1997.
- Podbersič, Renato, *Katoliška cerkev na Goriškem med prvo svetovno vojno*, magistrska naloga, Filozofska fakulteta, Ljubljana 2004.
- Primorski slovenski biografski leksikon* (PSBL), snopiči 4., 5., 8., 13., 14., 16., Goriška Mohorjeva družba, Gorica/Gorizia 1974–1994.
- Prinčič, Vili, *V Brucku taborišču...*, 1915–1918, ZTT-EST, Trst/Trieste 2015.
- Slovenski begunski koledar za leto 1917*, Izdal in založil dr. Luigi Faidutti, goriško-gradiščanski deželni glavar, Katoliška tiskarna v Ljubljani, Ljubljana 1917.

POVZETEK

Prispevek govori o tolminskem dekanu msgr. Ivanu Rojcu (1866–1928), ki se je med prvo svetovno vojno odlikoval kot nadškofjski komisar oz. odposlanec za goriške begunce. Čeprav je bilo njegovo delo ovirano in pogosto nerazumljeno, tako s strani državnih kot tudi cerkvenih oblasti, se je dekan Rojec izkazal v težkih časih preizkušenj. Številnim goriškim in tudi drugim beguncem, raztresenim po notranjosti habsburške monarhije, se je trudil lajšati bedo, osamljenost in pomanjkanje. Čeprav od sredine leta 1916 prej omenjene funkcije ni več uradno opravljal, je vseeno obiskoval razseljene begunce, skrbel zanje in jim skušal lajšati vsakdanje tegobe. O svojem delu je pogosto poročal v ljubljanski časopis *Slovenec*. Po končani vojni se je vrnil v razdejani Tolmin in poskrbel za obnovo v vojni porušene župnijske cerkve, hkrati je pri tem pomagal tudi številnim domačinom.

KLJUČNE BESEDE: msgr. Ivan Rojec (1866–1928), goriški begunci, soška fronta, duhovna oskrba, Goriška nadškofija

Summary

MONSIGNOR IVAN ROJEC AND REFUGEES FROM GORIŠKA DURING THE FIRST WORLD WAR

The article discusses the dean from Tolmin, Monsignor Ivan Rojec (1866–1928), who was distinguished for his work during the First World War the archdiocesan commissioner or delegate for refugees from Goriška. Despite the fact that his work was hindered and frequently misunderstood, both from the side of the state as well as the Church authorities, Dean Rojec proved himself in a time of difficult trials. He strived to lessen the misery, loneliness, and deprivation among the numerous refugees from Goriška and elsewhere who were scattered all across the Habsburg Monarchy's interior. Regardless of the fact that since the middle of 1916 he officially no longer held the above-stated function, he still visited the displaced refugees, cared for them, and tried to ease their everyday problems. He reported frequently on his work to the Ljubljana newspaper *Slovenec*. After the war he returned to ravaged Tolmin and took care of the restoration of the parish church, which was demolished in the war, and helped numerous locals in the process.

KEYWORDS: *Monsignor Ivan Rojec (1866–1928), refugees from Goriška, Isonzo Front, pastoral care, Archdiocese of Goriška*